

Toomas Tõnise

EOK peasekretär

**SPORDI
REGULEERIMINE
KOKKULEPPED,
TRADITSIOONID,
TURG,
SEADUSED**

SPORDI REGULEERIMINE – KOKKULEPPED JA TRADITSIOONID, TURG JA SEADUSED

Kas spordiliikumist on tarvis reguleerida, kuidas on sporti võimalik juhtida – nendele küsimustele antakse ilmselt erinevaid vastuseid sõltuvalt ühe või teise riigi poolt valitud spordikorralduslikust mudelist, ühiskonna ja majanduse arengust.

Kindel on, et organiseerunud spordiharrastust mõjutavad nii traditsioonid ja kokkulepped kui seadused ja turg. Samas mõjutavad kõik need tegurid ka üksteist.

Spordiliikumine põhineb traditsioonidel. Antiikolümpiamängudel 776. aastast. e.m.a. alates joosti, heideti, sõideti ja võideldi. Võitjaid ülistati, mängude ajal ei sõditud. Nendest kaugetest aegadest on sport tohutult arenenud. Sajad ja sajad uued spordialad, tehnilised vahendid, sooline, rassiline ning seisuslik võrdõiguslikkus sportida ja võistelda, jne., jne. Samas mõjutavad tänast sporti ammused traditsioonid, varasemal või hilisemal ajal saavutatud kokkulepped. Staadionil joostakse vastupäeva, kuigi kell käib päripäeva, maratonijooksu pikkus on läbi aegade 42,195 km, ujula pikkus on just 50 m, jalgpallis on 11 mängijat, korvpallis 5, võimlemist hinnatakse 10-punkti, iluuisutamist aga 6-punkti süsteemis, olümpiamänge peetakse üle 4 aasta. Selliseid näiteid saavad spordi asjatundjad tuua väga palju. Küsimusele miks just nii, on hoopis raskem vastata – nii on see olnud pikemat (või lühemat) aega ja nii on kokku lepitud. Kokku lepatakse võistlusalades, võistlusmäärustes, vahendites ja hindamises, kokku lepatakse reeglites.

Sport on ülemaailmne fenomen. Selleks, et võimeid võrrelda, võistelda, peavad olema ühtsed reeglid kõigile võistlejaile. Ülemaailmne spordivõistluste süsteem oleks mõeldamatu, kui riikides kehtiksid erinevad mängureeglid. Just siin on organiseerunud spordiliikumise püramiidjas struktuur see abivahend, mis tagab kokkulepped ja reeglid.

Igal riigil või paljudel riikidel koos on võimalik spordiliikumist mõjutada seaduste kaudu. Tõenäoliselt ei ole otstarbekas luua seadusi, mis üritaks kehtestada jalgpallis meeskonna suuruseks 15 mängijat või staadioni pikkuseks 500 meetrit. Ei haakuks need kavatsused rahvusvaheliselt kokkulepitud reeglitega ning oleks ka olemuselt mõttetus.

Kuid kuidas siis seadused saavad sporti reguleerida?

Eelkõige luues õigusliku aluse inimeste vabaks ühinemiseks ja spordiorganisatsioonide tegutsemiseks, tagades avaliku sektori poolt tingimuste loomise sportimiseks, soodustades erasektori toetusi sporditegevuseks, kindlustades sportimise ohutuse nii sportijatele kui pealtvaatajatele.

Riigis kehtivad seadused puudutavad igat füüsilist ja juriidilist isikut. Sportlased on kohustatud järgima seadusi samaväärselt kui teised füüsilised isikud, spordiorganisatsioonid samaväärselt teiste juriidiliste isikutega. Kui seaduslooja peab sporditegevust ühiskonnale oluliseks, saab ta seaduste ja teiste õigusaktidega anda neile isikutele teatud soodustusi. Olgu need siis maksuvabad sponsortoetused ja stipendiumid, sporditegevusega seotud kulude kompenseerimised või katmised. Samas saab seadusega reguleerida spordiliikumise neid löike, millel mõju ja tähtsus laiemalt väljapoole oma valdkonda. Näiteks kvalifikatsiooninõuded spordi- ja liikumisharrastuse juhendajatele – treeneritele, et tagada spordiõpetamise ja sportimise ohutus või nõuded suurte spordivõistluste korraldamisele, et tagada pealtvaatajate ja osavõtjate ohutus või nõuded täita dopinguvastase võitluse reegleid – et tagada ausa mängu reeglite järgimine ja hoida sportlaste tervist.

Üheks parimaks näiteks seaduste mõjust spordiliikumisele on UNESCO poolt vastuvõetud Maailma Dopinguvastane Konventsioon. Kõik riigid peavad selle konventsiooni ratifitseerima, st. tunnistama dopinguvastase konventsiooni üliluslikuks riigi seadustest, st. kogu maailmas ühtse ja harmoniseeritud reeglistiku kehtestamist võitluses dopingu kasutamisega.

Neljas oluline spordiliikumise mõjutaja on turg. Spordiliikumise globaliseerumine, meedia ja eelkõige televisiooni areng ning tugev turunduslik konkurents on tõstnud suured spordivõistlused ja nende teleülekanded kommertshuvi objektiks. Ühest küljest tähendab see rohkem reklaami- ja TV-õiguste raha spordile, seega selle spordiala või valdkonna arendamiseks paremaid tingimusi. Teisalt mõjutab soov müüa sporti ennast. Et tagada publiku, ja eriti telepubliku huvi, on oluliselt muudetud spordivõistluste korraldust, spordialade võistlusreegleid. Mõni näide – võrkpallis iga serv punktiks, suusatamises ühisstardid, suusasprint kesklinnas, lauatennisel lühemad mängud, kergejõustikus lühikesed võistlused, nn. õhtumiitingud, jne., jne.

Spordiliikumist, kui suhteliselt kõrge iseregulatsiooni tasemega valdkonda, mõjutavad nii traditsioonid ja kokkulepped kui seadused ja turg. Avaliku sektori spordiinstitutsioonid on rohkem sõltuvad seadustest ja teistest õigusaktidest, spordiorganisatsioonid, kes asutatud ja tegutsevad seaduste alusel, on enam mõjutatud rahvusvahelise spordiliikumise traditsioonidest ja kokkulepetest ning muutuvast turust.

SEADUSTE MÕJU ORGANISEERUNUD SPORDILIIKUMISELE

väljavõtted ja kommentaarid

Eesti Vabariigi põhiseadus

§ 19 Igaühel on õigus vabale eneseteostusele.

Igaüks peab oma õiguste ja vabaduste kasutamisel ning kohustuste täitmisel austama ja arvestama teiste inimeste õigusi ja vabadusi ning järgima seadust.

§ 48. Igaühel on õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja -liitudesse;

Relvi valdavate, samuti sõjaväeliselt korraldatud või sõjalisi harjutusi harrastavate ühingute ja liitude loomiseks on nõutav eelnev luba, mille andmise tingimused ja korra sätestab seadus;

Keelatud on ühingud, liidud ja erakonnad, kelle eesmärgid või tegevus on suunatud Eesti põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele või on muul viisil vastuolus kriminaalvastutust sätestava seadusega;

Ainult kohus võib õigusrikkumise eest ühingu, liidu või erakonna tegevuse lõpetada või peatada, samuti teda trahvida.

Eesti Vabariigi põhiseaduses ei ole sporditegevust eraldi sätestatud. Küll aga õigus tegeleda oma võimete arendamisega ning asutada ühinguid või ühineda nendega.

Samuti on sätestatud asutatud ühingute sõltumatus ning kohustus järgida seadusi.

Mittetulundusühingute seadus

Kuna organiseerunud spordiliikumine Eestis baseerub inimeste vabal ühinemisel ja organisatsioonide püramiidjal struktuuril, omab kõnealune seadus väga olulist mõju spordiorganisatsioonidele ja spordikorraldusele.

Spordiseadus

Spordiseadus on ettevalmistatud ja vastuvõetud eesmärgiga reguleeruda ja täpsustada spordi korraldamise üldiseid organisatsioonilisi ja õiguslikke alused.

Seadus on spordivaldkonnas tingimuste ja eelduste loomiseks ning kohustuste ja regulatsiooni kehtestamiseks, mida ei sätestata teiste seadustega.

Teised olulisemad spordiliikumist mõjutavad seadused

Organiseerunud spordiliikumist mõjutavad veel paljud seadused. Olulisemad neist:

Riigieelarve seadus	igaaastased spordi finantseerimise raamid
Tulumaksuseadus	füüsiliste ja juriidiliste isikute maksustamine ja maksusoodustused
Eesti Kultuurkapitali seadus	spordi sihtkapitali tegevus ja selle rahastamise alused
Hasartmängumaksu seadus	olümpiaettevalmistuse ja spordi rahastamise määrad
Huvialakooli seadus	kohaliku omavalituse spordikoolide asutamine ja tegevus
Erakooli seadus	eraõigusliku juriidilise isiku spordikoolide asutamine ja tegevus
Kutseseadus	kutsevalifikatsioonide sätestamine ja rakendamine

Alamad õigusaktid

Lisaks Riigikogu poolt vastuvõetud ja Vabariigi Presidendi poolt välja kuulutatud seadustele mõjutavad spordiliikumist ka alamad õigusaktid. Vabariigi Valitsuse määrused ja korraldused, ministriumide määrused ja korraldused, mis on vastu võetud tulenevalt seaduste sätetest, seadustega kehtestatud delegatsioonist.

Näiteks riiklikud spordipreemiad ja riiklikud spordistipendiumid. Spordiseadus (§ 10) loob delegatsiooni, mille põhjal Vabariigi Valitsus on määrusega kehtestanud riiklike spordistipendiumite ja –preemiate määramise tingimused ja korra ning selle määruse alusel toimiva korra järgi kinnitab riiklikud spordipreemiad Vabariigi Valitsus oma korraldusega ja spordistipendiumid kultuuriminister oma korraldusega.

Rahvusvahelised konventsioonid

Tähtsuse järjekorras reastades tuleks rahvusvahelised konventsioonid seada kõige ette.

Kui rahvusriigi parlament ratifitseerib rahvusvahelise konventsiooni, siis tunnistab ta selle ülemuslikuks rahvuslikest seadustest ja teistest õigusaktidest. Nende konflikti puhul tuleb järgida rahvusvahelises konventsioonis sätestatut.

Senini on Riigikogu ratifitseerinud kaks spordiga seotud konventsiooni - Euroopa Nõukogu poolt koostatud Euroopa dopinguvastane konventsioon ja Spordivõistluste pealtvaatajate vägivallavastane konventsioon ja Vabariigi Valitsus ühe spordiga seotud konventsiooni - UNESCO eestvedamisel koostatud ja heakskiidetud Maailma dopinguvastase võitluse konventsioon, millega ühtlustatakse keelud ja karistused dopingainete ja meetodite kasutamise, kasutamisele õhutamise või ainete omamise, ostmise ja müümise eest.